SOLUTION ROOMS 2025

Internationalisering

Inleiding & uitdagingen

Bij internationalisering spelen verschillende problemen. Denk aan de huisvesting van internationale studenten en docenten. Of aan de integratie met de nationale populatie, waarbij de taal een obstakel vormt. Ook zorgt de internationale populatie voor druk op het curriculum.
Tegelijkertijd is de uitstroom van Nederlandse studenten naar buitenlandse hogeronderwijsopleidingen laag. Dus is Nederland wel zo internationaal als we veronderstellen? De gedachte gaat voornamelijk uit naar studenten die naar Nederland komen, niet andersom. En wat betreft docenten aan hogescholen, die gaan al helemaal niet naar het buitenland.

Te veel studenten, te weinig strategie

Door het bekostigingsstelsel ontstaat er voor instellingen een financiële prikkel om veel internationale studenten aan te nemen. Want hoe meer studenten, hoe meer geld. En andersom. Maar is internationalisering *nice-to-have* of echt een toevoeging? Bij hogescholen ontbreekt vaak een visie voor de lange termijn. Daarnaast spelen praktische problemen een rol, zoals de huisvesting van inkomende studenten.

Hoe internationaal is de internationalisering?

Bij de internationalisering van het curriculum ontbreekt de urgentie. Er zijn nauwelijks internationale leeropbrengsten in opleidingsplannen vastgelegd. Ook op pabo's en lerarenopleidingen moet meer aandacht worden besteed aan internationalisering. Daarnaast zouden de verschillen tussen internationale opleidingen onderling kritisch onder de loep moeten worden genomen.

Problemen voor internationale studenten in Nederland

Cultuurverschillen spelen vaak een rol. Internationale studenten leven in 'een bubbel', omdat ze afgescheiden wonen of door een gebrek aan integratie. Ook het bindend studieadvies is problematisch. Ze hebben vaak grote investeringen gedaan om naar Nederland te komen en hebben vergeleken met Nederlandse studenten meer energie en tijd nodig om te settelen. Internationale studenten die een volledige opleiding volgen moeten bovendien voldoende studievoortgang maken voor hun vergunning.

ComeniusNetwerk de Onderwijsvernieuwers
Interstedelijk Studenten Overleg
LSVb landelijke studentenvakbond
JOB MBO
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
NRO Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek

Deze verplichting vanuit de IND betekent dat studenten het eerste jaar véél studiepunten (30 ECTS) moeten halen. Tot slot is er geen beleid of vangnet voor falende internationale studenten.

Taal en cultuur

Colleges worden vaak in het Engels gegeven, maar daarmee groeit ook de angst voor verlies van de Nederlandse cultuur en academische taal. De internationale populatie zou dan ook meer van de Nederlandse cultuur en taal moeten meekrijgen. Daarnaast staat de toegankelijkheid van Engelstalige opleidingen ter discussie.

Internationalisering at home

Wanneer online studeren verder toeneemt en niemand meer fysiek naar het buitenland gaat om te studeren, wordt dat problematisch. Zo zullen er onder andere problemen ontstaan door (nog meer) geïsoleerd leven.

Verlies van inkomsten, kwaliteit en kennis

Verlies van internationale studenten betekent verlies van inkomsten. Het verlies van internationale docenten bij hogeronderwijsinstellingen (meer bij hbo dan bij wo), betekent verlies van kwaliteit en kennis.

Knelpunten en oplossingen

Visie op onderwijskwaliteit ontbreekt

Er is een gebrek aan sturing vanuit de overheid op onder andere het curriculum. Bijvoorbeeld door middel van een kwaliteitsagenda.

Het is belangrijk dat de behoefte aan sturing sterker gecommuniceerd wordt naar de instellingen, waarbij het mbo duidelijker aanwezig is dan het hoger onderwijs.

Oplossing: de overheid ontwikkelt een duidelijke visie op internationalisering binnen het onderwijs, en integreert internationalisering in het curriculum. Dit omvat verplichte internationale leeruitkomsten voor hogescholen en integreert internationalisering in de kwalificatiedossiers van het mbo.

Geen financiële dekking voor internationalisering

De overheid stelt geen eisen voor de dekking van internationalisering in het onderwijs, waardoor instellingen sterk afhankelijk zijn van EU-financiering. Dit creëert onzekerheid, vooral wanneer Europese subsidies wegvallen. De instellingen en de overheid moeten met elkaar in gesprek over hoe deze financiering opgevangen kan worden.

Oplossing: de overheid biedt een nationale financiering voor internationalisering, zodat instellingen niet afhankelijk zijn van EU-subsidies. Dit biedt hen de nodige zekerheid om internationaliseringsactiviteiten voort te zetten.

Blinde vlek voor internationalisering in het mbo

Waar het hoger onderwijs een solide structuur heeft voor erkenning, ontbreekt dit in het mbo. Dit vormt een noodzakelijke randvoorwaarde voor internationalisering. De Nederlandse overheid kan hierin meer samenwerken binnen Europa, bijvoorbeeld met grensregio's.

Oplossing: de overheid versterkt de erkenningsstructuur door bestaande erkenning in het hoger onderwijs te waarborgen, en door te sturen op het Union of Skills-initiatief voor internationale erkenning in het mbo.

ComeniusNetwerk de Onderwijsvernieuwers
Interstedelijk Studenten Overleg
LSVb landelijke studentenvakbond
JOB MBO
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
NRO Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek

Verdere oplossingsrichtingen

Meer aandacht voor internationalisering in het curriculum

- Maak internationale competenties onderdeel van de bekwaamheidseisen van docenten.
- Zorg voor gealloceerd budget voor internationalisering in de bekostiging van opleidingen.
- Maak verplichte ruimte voor internationalisering binnen het functioneren van docenten (met of zonder Erasmus).
- CvB's en OCW benadrukken dat internationalisering een middel is, geen doel.
- Taalproblemen:
    - Nadruk op taalverbetering in po/vo
    - Gebruik AI en vergroot het onderzoek naar AI om live te vertalen
    - Gratis Nederlandse lessen voor internationale studenten en docenten
- Zet internationalisering op de mbo-kwaliteitsagenda.
- Maak een adviesgroep/stimuleringsgroep/aanjagersgroep voor internationale kwesties, die via internationaal contact in het curriculum (geadviseerd) terechtkomen.
- Creëer een onderdeel internationaliseringscompetenties bij lerarenopleidingen.

Uitgaande mobiliteit verhogen

- Maak alle voorbereidend vo-diploma's Europees.
- Cluster alle Europese studiefinanciering voor EEC-studenten.
- Maak Erasmus+-uitwisselingen meer toegankelijk voor docenten.

Passend aanbod studenten

- Beeldvorming: vertel de positieve verhalen om maatschappelijk draagvlak te creëren.
- Het bekostigingssysteem moet niet afhankelijk zijn van studentenaantallen, maar juist missie-gedreven zijn. Werk toe naar een volledige vastevoetbekostiging.
- Denk na over een exit-strategie voor non-EER studenten.
- Versterk samenwerkingsprojecten binnen het onderwijs (Erasmus KA2 bij mbo).
- Bouw studentenflats bij.
- Stimuleer samenwerkingsprojecten tussen nationale en internationale studenten.
- Maak één EU-diploma (European Degree) voor wo, hbo en mbo.
- Versterk de virtuele inkomende diplomamobiliteit (in thuisland blijven en online studie volgen).
- Werk de visie op missiegedreven onderwijs verder uit.
- Erasmus+ meer promoten.

Conclusie

Het curriculum voor internationaliseren moet worden opgenomen in het kwalificatiedossier. Lerarenopleidingen ontwikkelen een eigen onderdeel internationaliseringscompetenties. Daarnaast is het belangrijk om vanuit een volledige vastevoetbekostiging voor internationalisering te gaan werken.
Tot slot moet de beeldvorming vanuit overheid en instellingen veranderen: internationalisering is een middel en geen doel op zich.

ComeniusNetwerk de Onderwijsvernieuwers
Interstedelijk Studenten Overleg
LSVb landelijke studentenvakbond
JOB MBO
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
NRO Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek

Internationalisering

Wetenschappelijke reflectie

Dr. Robert Wagenaar, Hoogleraar Geschiedenis en Politiek van het Hoger Onderwijs, Rijksuniversiteit Groningen

Internationalisering van het onderwijs is een direct gevolg van de globalisering van de samenleving, met als doel aan te sluiten op internationale ontwikkelingen (Deardorff a.o. eds., 2022). De opbrengsten van internationalisering zijn uitvoerig in de literatuur benoemd (Kommers, e.a., 2020). Internationale kennis en ervaring opdoen als voorbereiding op het werkveld blijkt nuttig om passend werk te vinden en vervolgens carrière te maken. Internationalisering geeft hogenonderwijsinstellingen prestige en vergroot daarmee de waarde van het diploma, wat weer kan zorgen voor aanvullende inkomsten. Internationalisering is dan ook een vast onderdeel van de strategie van instellingen voor hoger onderwijs.
Ook de substantiële opbrengsten voor de Nederlandse economie zijn een belangrijk argument vóór internationalisering (CPB, 2019). Ten eerste geven internationale studenten hier geld uit tijdens hun studie en vervolgens vormen de alumni een verrijking voor de Nederlandse arbeidsmarkt.
Maar met de groei van de internationale studentenpopulatie, komt er ook meer aandacht voor de uitdagingen die hiermee samenhangen (Tran, 2023). Met name de huisvestingsproblematiek, druk op voorzieningen, internationalisering van het curriculum en het verlies van de Nederlandse taal en cultuur leiden tot discussie. Zijn deze zorgen terecht of is er vooral sprake van beeldvorming?

Wereldwijde concurrentiepositie

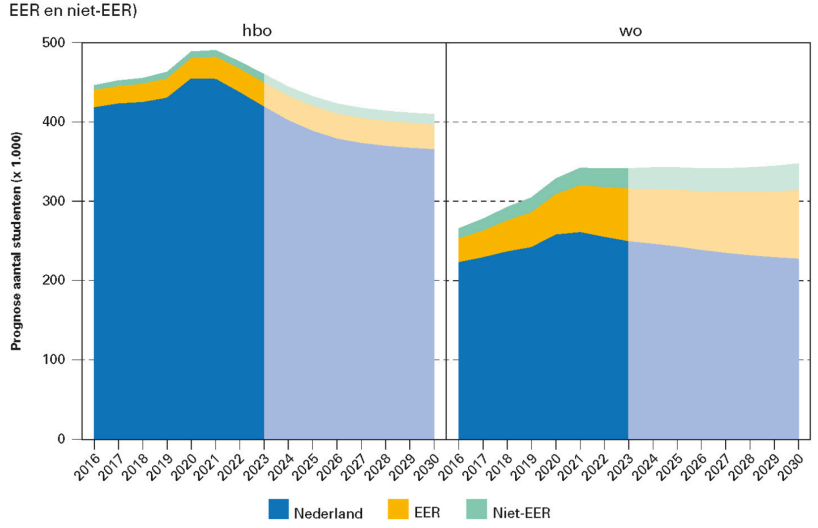
Op Europees niveau hebben zorgen over de wereldwijde concurrentiepositie een belangrijke rol gespeeld bij de bevordering van internationalisering. Denk aan het Bologna Proces voor de sector hoger onderwijs (1999) (European Commission, 2024) en het Kopenhagenproces (2004) (Ante, 2016) voor het beroepsonderwijs, met als doel de aantrekkelijkheid en kwaliteit van het curriculum te verbeteren. Kwaliteitsstandaarden worden vandaag de dag op Europees niveau en internationaal bepaald. Dit heeft een reeks van Europese en nationale kwaliteits- en erkenningsinstrumenten opgeleverd (EHEA, 2015 en 2018; ENQA, 2015; European Commission, 2018; Wagenaar ed., 2024)

Internationale studenten in aantallen

Er is een onderscheid tussen inkomende en uitgaande uitwisselingsstudenten (aantal ongeveer gelijk) en studenten die naar Nederland komen voor een diploma (NUFFIC, 2023). Het aantal internationale studenten in het Nederlandse hoger onderwijs lag in 2024-25 op 16,6 procent (NUFFIC, 2025). Omgekeerd volgt circa drie procent een opleiding in het buitenland. Uit ramingen voor 2030 en kort daarna van het ministerie van OCW blijkt dat de

totale instroom in het hbo en het wo zal dalen, ondanks een groeiende instroom van met name EER-studenten (OCW, 2024). Het mbo blijft stabiel.

Figuur 3. Prognose aantal studenten in het hbo en wo uitgesplitst naar herkomst (Nederland en buitenland EER en niet-EER)

Noot: Bij de Europese Economische Ruimte (EER) horen alle landen van de Europese Unie plus Liechtenstein, Noorwegen en IJsland.
Bron: Referentieraming OCW 2024.

De aantrekkingskracht van het Nederlandse hoger onderwijs ligt in de hoge kwaliteit en in het gebruik van Engels als werktaal binnen de master-opleidingen en een deel van de bacheloropleidingen. Dit laatste geldt vooral voor instellingen in de grensregio's. Engels is nu eenmaal dé internationale communicatietaal op het gebied van wetenschapsbeoefening (Björkman, 2013).
Andersom is het in de Nederlandse multiculturele samenleving een groot goed om interculturele competenties te bezitten. Het is zaak dat de ontwikkeling hiervan onderdeel is en blijft van elk curriculum.

Datzelfde geldt voor de bekwaamheidseisen van docenten op het gebied van internationale vaardigheden (Deardorff, ed., 2009).

Een middel om het aantal Nederlandse hogeronderwijsstudenten dat een diploma verwerft aan een buitenlandse instelling te vergroten, zijn internationale samenwerkingsverbanden en in het bijzonder de European University Alliances. Doel van deze allianties is om vijftig procent van alle studenten internationale ervaring te laten opdoen en om gemeenschappelijke onderwijsprogramma's (*joint programmes*) te verzorgen.

Oplossingsrichtingen

- **Internationale aanwas** | Voor de stabiliteit van de Nederlandse economie is de aanwas van hoger opgeleiden van buiten Nederland noodzakelijk. Het is dan ook zeer wenselijk dat met name EER-studenten zich na hun studie in Nederland vestigen, onder andere om de investering in hun onderwijs te compenseren (NUFFIC, 2025). Omdat het voor de integratie in de samenleving essentieel is om de Nederlandse taal te beheersen, is het raadzaam buitenlandse studenten en docenten gratis taalcursussen aan te bieden. Tegelijkertijd staat de bekostiging van het onderwijs door de overheid onder zware druk. Financieel gezien kan de instroom van internationale studenten niet worden gemist om kwalitatief goede opleidingen te blijven aanbieden. Tegelijkertijd worden met name in het hbo te veel opleidingen aangeboden, waardoor de kosten per student onnodig zijn opgelopen. Meer internationale studenten kan dit probleem niet oplossen, maar minder maakt het probleem wel groter.

- **Werkdruk verminderen** | De werkdruk van docenten kan alleen afnemen door de versnippering van opleidingen te verminderen volgens de internationale indeling van opleidingen (ISCED) en juist specialisatierichtingen te creëren binnen curricula. Een ander middel om de werkdruk te verlagen, is de tijd beperken die studenten mogen nemen om hun opleiding te voltooien. De instroom van internationale studenten vormt hierbij slechts een klein deel van het werkdrukprobleem.

- **Internationale samenwerking** | In het bijzonder studentenmobiliteit en *joint programmes* vereisen een infrastructuur. Dit brengt kosten met zich mee die op dit moment alleen door Erasmus+-gelden gedeeltelijk worden gecompenseerd. Dit is onlogisch omdat internationalisering als een kerntaak wordt gezien van mbo- en ho-instellingen.

- **Huisvesting verbeteren** | Vooral de grote steden kampen met huisvestingsproblematiek. Naast bijbouwen, kunnen positieve ervaringen in Angelsaksische landen (UK Universities, 2023) als voorbeeld dienen. Daarnaast zou woonruimte die door de toeristensector aan de woningmarkt wordt onttrokken beschikbaar kunnen worden gesteld. Tot slot kan het virtuele onderwijs nog verder groeien (EVOLVE, 2020).

Conclusie

Het spanningsveld tussen kosten en opbrengsten vraagt om zorgvuldig uitgedachte acties. Nederland is inmiddels een zogenoemde kenniseconomie, waardoor we afhankelijk zijn van een goed en hoog opgeleide bevolking. Internationalisering en de instroom van buitenlandse studenten zijn dus noodzakelijk om het welvaartsniveau van alle inwoners te verzekeren. De overheid moet het onderwijsbudget op peil houden om de leidende positie van Nederland in onderwijs en onderzoek niet in gevaar te brengen. Een structurele reservering voor internationaliseringsactiviteiten is daarbij belangrijk.

Daarnaast moeten de onderwijsinstellingen uitdrukkelijk aan de bak. Met name het hbo loopt internationaal gezien geheel uit de pas op dit moment. Het is dan ook raadzaam het opleidingsaanbod op te schonen en in lijn te brengen met de internationale standaardclassificatie (ISCED). Hiervoor kan een externe interventie nodig zijn. Studenten zouden ook sneller moeten afstuderen, zonder afbreuk te doen aan de internationale kwaliteitseisen.

Tot slot moeten er vanwege het maatschappelijk belang in alle opleidingen internationale en interculturele competenties worden ontwikkeld.

ComeniusNetwerk de Onderwijsvernieuwers
Interstedelijk Studenten Overleg
LSVb landelijke studentenvakbond
JOB MBO
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
NRO Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek

Referenties

Ante, C. (2016). The Europeanisation of Vocational Education and Training. Springer Cham. 10.1007/978-3-319-41570-3

Björkman, B. (2013). *English as an Academic Lingua Franca: An Investigation of Form and Communicative Effectiveness*, Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1515/9783110279542

CPB (2019). *Economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs en mbo*. cpb-notitie-de-economische- effecten-van-internationalisering-in-het-hoger-onderwijs- en-mbo_0.pdf

Deardorff, D.K. (2009). *The SAGE Handbook of Intercultural Competences*. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc. ISBN 978-1-4129-6045-8

Deardorff, D.K., De Wit, H., Leask, B. & Charles, H. (2022). *The Handbook of International Higher Education*. New York: Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003447863

EHEA (2015). European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes. https://www.eqar.eu/assets/uploads/2018/04/02_European_Approach_QA_of_Joint_Programmes_v1_0.pdf

EHEA (2018). *The Framework of Qualifications for the European Higher Education Area*. 2005, revised 2018.

ENQA (2015). *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)*. https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/

EVOLVE Project Team (2020). *The Impact of Virtual Exchange on Student Learning in Higher Education. EVOLVE Project Report*. https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/151666892/EVOLVE_project_report_impact_student_learning_Final_version_201222.pdf

European Commission (2018). *The European Qualifications Framework: supporting learning, work and cross-border mobility. 10th Anniversary*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission / EACEA / Eurydice (2024). *The European Higher Education Area in 2024: Bologna Process Implementation Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Kommers, S., Hobbes,H.J., Van Gaalen, A. (2020). *The added value of internationalisation in vocational and higher education. An analysis of current research and opportunities for the future*. The Hague. https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2020-12/The-added-value-of-internationalisation-in-vocational-and-higher-education.pdf

Ministerie van OCW (2024), Referentieraming 2024. Den Haag. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/24/referentieraming-ocw-2024

NUFFIC (2023). *Factsheet internationale studenten*. https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2023-05/factsheet-internationale-studenten-2023.pdf

NUFFIC (2025). Inkomende diplomamobiliteit in het Nederlandse hbo en wo 2024-25. https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2025-05/nuffic-inkomende-diplomamobiliteit-in-het-nederlandse-hbo-en-wo-2024-25.pdf

OECD (1999), *Quality and Internationalisation in Higher Education*, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/9789264173361-en.

Tran, L. T., Jung, J., Unangst, L., & Marshall, S. (2023). New developments in internationalisation of higher education. *Higher Education Research & Development*, *42*(5), 1033–1041. https://doi.org/10.1080/07294360.2023.2216062

UK Universities (2023). *Supporting good practice in student accommodation: considerations for senior university leaders*. https://www.universitiesuk.ac.uk/sites/default/files/field/downloads/2023-06/Supporting-good-practice-in-student-accommodation.pdf

NUFFIC (2025). *Stayrate en arbeidsmarktpositie van internationale afgestudeerden 2013-2022*, Den Haag, 2025. https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2025-03/nuffic_stayrate_en_arbeidsmarktpositie-van-internationale-afgestudeerden.pdf

UNESCO (2015). *International Standard Classification of Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions*. Montreal. https://egracons.eu/sites/default/files/isced-f-detailed-field-descriptions-en.pdf

Van Leeuwen, A., Cheyenne Ramada, Ch. & Theeuwes, V. (2024). Krimp en internationalisering van de studentenpopulatie. *Demos: bulletin over bevolking en samenleving 40 (6), 1-4.*

Wagenaar, R. ed. (2024). Tuning-CALOHEE *General Qualifications Reference Frameworks for Higher Education in Europe*. Groningen: International Tuning Academy. https://www.calohee.eu/wp-content/uploads/2024/07/Tuning-CALOHEE-Qualifications-Reference-Frameworks-Final-Light-ISBN.pdf

ComeniusNetwerk de Onderwijsvernieuwers
Interstedelijk Studenten Overleg
LSVb landelijke studentenvakbond
JOB MBO
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
NRO Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek